

Vereniging Vrienden van de Amsterdamse Binnenstad

Algemeen jaarverslag 2023

Dit algemeen jaarverslag heeft betrekking op het verenigingsjaar 2023, vooral van de ALV in april 2023 tot - om zo actueel mogelijk te zijn - de ALV op 20 april 2024. Op de ALV wordt het jaarverslag inhoudelijk door de secretaris toegelicht.

Amsterdam Museum

In het verslagjaar ging de meeste aandacht uit naar de strijd tegen de rigoureuze verbouwingsplannen van het vml. Burgerweeshuis door het Amsterdam Museum. In juli 2023 wees de rechtbank het beroep van de VVAB af. Tegen deze uitspraak ging de vereniging in augustus in hoger beroep bij de Raad van State. De voorbereiding van de zitting, die medio 2024 wordt verwacht, vroeg veel aandacht en tijd, m.n. voor het bureau van de vereniging. Gelet op het feit dat de zaak onder de bestuursrechter is, kunnen wij in dit jaarverslag niet veel inhoudelijke opmerkingen maken, behalve dan dat wij het hoger beroep met vertrouwen tegemoet gaan. In de mening van de VVAN heeft de rechtbank ons bezwaar niet goed behandeld.

Artist's Impression van de beoogde nieuwbouw van het Amsterdam Museum op de hoek NZ Voorburgwal met de Sint Luciënsteeg (Neutelings Riedijk Architecten)

Het hoger beroep brengt juridische kosten met zich mee. Om die reden begon de VVAB in september met een *crowdfunding*-actie op de sociale media. Nog voordat de actie werd aangekondigd in ons blad *Binnenstad*, dat in december bij de leden in de bus viel, was er al ruim zesduizend euro binnen, opgebracht door vooral niet-leden van onze vereniging. Op dit moment is er bijna veertienduizend euro binnengekomen. Daarmee kan de VVAB, aangevuld met een uitkering uit de eigen 'oorlogskas', de juridische hulp bekostigen. Vanzelfsprekend is er geen garantie op succes, maar het behoort wel tot de zaak van onze vereniging om het vernielers van onze monumenten zo lastig mogelijk te maken, óók als het om de gemeente Amsterdam zelf gaat.

Nieuwbouw

De VVAB verspreidde in augustus een pamflet in de omgeving Raamplein om de bewoners te informeren over de plannen voor de bouw van een appartementencomplex op de hoek Raamplein / Raamstraat. Het betreft schokkende nieuwbouw die afbreuk doet aan het beschermd stadsgezicht en ook een aantasting betekent van het rijksmonument ernaast. Van dit voormalige schoolgebouw (nu een bedrijfsverzamelgebouw) wordt het schoolplein volgebouwd. Het pamflet alarmeerde de bewoners die met ondersteuning van het bureau van de VVAB een actiecomité tegen deze nieuwbouw hebben opgezet. Hoe kon dit plan door CRK worden goedgekeurd? De gemeente bereidt momenteel nog een ontwerp-omgevingsvergunning voor die in het eerste kwartaal van 2024 ter visie komt te liggen in een uitgebreide planprocedure. Daartegen kan een zienswijze worden ingezonden, waarna een

Beoogde nieuwbouw aan het Raamplein

definitief besluit volgt waartegen beroepsmogelijkheden open staan.

Nieuwbouw in de Amsterdamse binnenstad blijft de gemoederen bezig houden. Sinds de 20ste eeuw is bijna niemand blij met wat er in de Amsterdamse binnenstad verrijst. Dat bleek ook toen de nieuwbouw van de **Heineken Hoek** in november uit de steigers kwam. Een tweet daarover van onze secretaris ging viral en leidde tot veel persaandacht. Hoe kon dit plan door CRK worden goedgekeurd? De VVAB voerde in 2017 een juridische strijd tegen de sloop/bouwplan, maar slaagde er toe niet in de plannen tegen te houden.

Naar aanleiding van het Jaarverslag van de CRK bracht de VVAB in een gesprek met het stadsdeelbestuur ter sprake dat er wellicht te vaak wordt afgeweken van de welstandscriteria en het jaarverslag daarover onvoldoende inzicht geeft.

Hierover zal de VVAB met de CRK gaan praten en mogelijk daarna met de gemeenteraad.

De nieuwe Heineken Hoek (onvoltooid) (foto Walther Schoonenberg)

De VVAB bereid ook een **conferentie** voor over de toekomst van het stedelijk bouwwerk Amsterdam voor die wij in het jubeljaar 2025 willen houden. Ter voorbereiding vonden besprekingen plaats. Als uitgangspunt voor deze conferentie geldt de stelling dat Amsterdam weliswaar een imposant verleden heeft, maar momenteel in crisis verkeert. Zoals Sjoerd Soeters helder heeft uitgelegd in *Binnenstad 312* staat bij de gemeente het winstmodel van de ontwikkelaars op de eerste plaats. Mede daardoor is er nauwelijks sprake van samenhang tussen de openbare ruimte, de gebouwen, de materialen en de stedelijke details. Dit is de reden waarom er gebouwen als de Heineken Hoek worden gebouwd. Het stedelijk bouwwerk Amsterdam zucht onder de onbetaalbaarheid van zijn woningen, de verdringing van Amsterdammers door kapitaalkrachtigen en het massatoerisme, maar voor schokkende nieuwbouw is altijd plaats in onze stad. Hoe kan deze ontwikkeling worden gekeerd? Juist de VVAB, voortgekomen uit de strijd om de binnenstad in de jaren zeventig, dient bij te dragen in de totstandkoming van een breed gedragen stadsvisie gericht op het behoud van wat in de vorige eeuw tot stand is gebracht en zeer onder druk staat: de kleinschalige en leefbare stad waarin de functies voor arm en rijk, jong en oud, in harmonie samengaan en de schoonheid van de stad wordt omarmd en versterkt, in plaats van aangetast als gevolg van marktprocessen.

Leefbaarheid

In het verslagjaar kwam ook het toerisme in de Amsterdamse binnenstad weer op gang. Het aantal toeristen is weer terug op het niveau van vóór de corona-pandemie. Daarmee is ook de overlast voor bewoners teruggekeerd, vooral in het Wallengebied. Op 29 maart 2023 vroegen verschillende organisaties waaronder de VVAB aan de burgemeester de raadsmotie om de gordijnen van de 'ramen' op de Wallen te sluiten uit te voeren. Dat kan ook door het aanbrengen van 'ondoorzichtig folie'. Het initiatief van de brief ging uit van Wijkcentrum d'Oude Stadt. De samenwerking van enkele organisaties, waaronder de VVAB, leidde in juni tot een gezamenlijk persbericht en in november tot de oprichting van een gezamenlijk platform *Het is Genoeg*. In een persbericht had het platform zich al gepresenteerd. De huidige maatregelen van de gemeente Amsterdam verminderen, volgens het persbericht, het overtoerisme in Amsterdam niet of nauwelijks. In november werd een reeks van maatregelen voorgesteld en gesuggereerd deze op te nemen in de *Aanpak bezoekerseconomie* en de herziening van de *Aanpak Binnenstad*.

Een ander onderwerp betreft 'vergroening' dat door de gemeente onder de noemer 'leefbaarheid' valt maar ook een aantasting van het beschermd stadsgezicht kan betekenen. In november tekende de VVAB bezwaar aan tegen een *pilot* van gevelvergroening op de Heiligeweg en de Nieuwendijk. Dit leverde veel persaandacht op, ook van radio en televisie. De VVAB is niet tegen vergroening en verduurzaming op zich, maar dat moeten dan wel voorstellen zijn die werkelijk nodig zijn en effect hebben. Bij deze pilot gaat het om symboolpolitiek met vergroening van

winkelpuien waarbij het beschermd stadsgezicht wordt aangetast. Te weinig wordt overigens beseft dat de Amsterdamse binnenstad door haar stedenbouwkundige opzet met grachten en veel bomen langs de grachten en de binnentuinen al heel toegerust is voor de klimaatverandering en de 'hittestress'. De maatregelen hebben in andere stadsdelen veel meer zin.

Meer onderwerpen en resultaten

- Op 28 maart 2023 werd **Oudeschans 3** aangewezen als gemeentelijk monument. De aanvraag dateerde van 2021. Het moderne grachtenhuis Oudeschans 3 werd ontworpen door architect ir. Herman Zeinstra (1937) in 1975 en is een voorbeeld van geslaagde *Post 65-architectuur*, maar toch heel anders dan wat doorgaans daaronder wordt beschouwd). Op 25 juli 2023 vroeg de VVAB de gemeentelijke monumentenstatus aan voor **Raamgracht 17**, een reconstructie van een 18de-eeuwse halsgevel naar ontwerp van architect Gerard Prins, in 1976 op initiatief van Geurt Brinkgreve tot stand gekomen (zie ook de Geurt Brinkgreve-lezing). Deze aanwijzing wordt pas in 2025 verwacht.
- Op 9 mei 2023 stemde de VVAB positief in met het voorstel de **reclameregels** in de welstandsnota *De Schoonheid van Amsterdam* aan te passen om in het Wallengebied hetzelfde strenge reclamebeleid te hanteren als in de rest van de binnenstad. Dit is een belangrijk resultaat van de VVAB. De vereniging had daarom gevraagd.
- Het rijksmonument **Paradiso** op de Weteringschans bij het Leidseplein wordt bedreigd. Drie erfgoedorganisaties, waaronder de VVAB, volgden de toekomstplannen van Paradiso in het verslagjaar met argusogen, niet alleen vanwege de mogelijke aantasting van het rijksmonument zelf, maar ook vanwege dreigende nieuwbouw op het 'landje' naast Paradiso. De VVAB schreef in juni een brief aan de directie om rekening te houden met de monumentale en stedenbouwkundige waarden die in het geding zijn. Er vonden een tweetal gesprekken met de directie plaats, waaraan - behalve twee bestuursleden - de voorzitter van de Werkgroep Waakhond, Jan Fraijman, deelnam. De vereniging heeft aan de gemeente gevraagd te bewerkstelligen dat er een zogenaamd beeldkwaliteitsplan wordt opgesteld. Opmerkelijk is dat de gemeenteraad een subsidie voor de muziektempel introk, maar de planvorming toch gewoon doorgaat.
- Eind juni verwijderde de gemeente een guerrilla-reclameuiting van **Oatly** op de zijgevel van het pand Prinsengracht 16 hoek Westerstraat, na een handhavingsverzoek van de VVAB. Hier werkte de VVAB goed samen met stadsdeelbestuurder Lotte Terwer, waardoor de reclame al was verwijderd voordat ons handhavingsverzoek formeel werd behandeld. Paradoxaal krijgen wij daarom een *afwijzing* van ons handhavingsverzoek: de reclame was immers al verwijderd toen de handhavingsambtenaren gingen kijken.
- In oktober werd de VVAB medegedeeld dat de 3d-geprinte brug bij de **Stoofsteeg** zou worden verwijderd en de oude brug terugkomt. De VVAB had daarom gevraagd na het verlopen van de tijdelijke vergunning voor de 3d-brug. Er dreigde een verlening of zelfs permanent worden van deze vergunning, maar dat gevaar is dus afgewend. De oude gerestaureerde brug keert in het eerste kwartaal van 2024 terug in het stadsbeeld.
- In november 2023 sprak de VVAB met enkele raadsleden over de dreigende verlenging van het MUPI-contract van **JCDecaux**, dat de gemeente in het geniep aan het voorbereiden was. Dat leidde tot een opschorting. Het contract loopt af in 2027 en de vraag of dit wel of niet verlengd moet worden houdt de raadsleden bezig. De VVAB verzette zich tegen de verlenging, samen met de werkgroep Buitenreclame van het Wijkcentrum. LED-schermen in de openbare ruimte zijn immers ongewenst in het beschermd stadsgezicht. Na het lobbywerk naar raadsleden had dit resultaat. In februari 2024 kreeg de VVAB te horen dat het contract momenteel niet zal worden verlengd. Pas tegen het einde van de looperperiode van het huidige contract zal daarover besluitvorming plaatsvinden. We zijn dan dus in een volgende raadsperiode en de zaken liggen

De 3D-geprinte brug bij de Stoofsteeg (foto Walther Schoonenberg)

- dan mogelijk weer helemaal anders. Bijvoorbeeld dat het niet meer van deze tijd is om energielurpende LED-schermen in de openbare ruimte te plaatsen.
- In november 2023 bleek uit de raadsbrief van wethouder Van der Horst dat de gemeente weer gewoon onderhoud gaat plegen aan onze bruggen en **kademuren** in plaats van de grootschalige sloop/nieuwbouw benadering van de laatste jaren. Een benadering die de VVAB in 2019 had gesuggereerd. De nieuwe benadering van de gemeente kan als een belangrijk resultaat van de vereniging worden gezien. Op dit ogenblik wordt ook geëxperimenteerd met methodes die veel lijken op de door de VVAB voorgestelde Methode De Beaufort, de door ir. Ernst de Beaufort ontwikkelde methode waarbij de fundering wordt verbeterd en de historische constructie kan blijven bestaan.
  - Op 7 februari 2024 sprak de hoogste bestuursrechter zich uit in een handhavingszaak die de VVAB in 2019 was begonnen, inzake de illegale bewoning van een tuinhuis in een **keurtuin**. Na vier jaar is een handhavingsverzoek van de VVAB gehonoreerd. De Raad van State wees een hoger beroep van de eigenaar af. In deze uitspraak is vastgesteld dat het bestemmingsplan met 'kortstondig verpozen' geen overnachting bedoelt. Tuinhuizen mogen dus niet meer gebruikt worden als gastenverblijven. De VVAB had aan de gemeente gevraagd aan het ongewenste en illegale gebruik van een tuinhuis in een keurtuin een einde te maken. De gemeente weigerde aanvankelijk tot handhaving over te gaan, omdat er geen bewoning was geconstateerd. De VVAB heeft de gemeente daarna de bestemmingsplanregels uitgelegd en na een ingebrekestelling ging de gemeente in 2022 alsnog over tot handhaving: de eigenaar kreeg een dwangsom opgelegd. De eigenaar stapte daarop naar de rechtbank, kreeg daar ongelijk en tekende vervolgens daartegen hoger beroep aan bij de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. De hoogste bestuursrechter heeft bij haar uitspraak van 7 februari 2024 geoordeeld dat de gemeente terecht heeft gehandhaafd. Dit is belangrijke jurisprudentie die de gemeente de mogelijkheid biedt illegaal gebruik van tuinhuizen tegen te gaan. Voor de VVAB was de kwestie belangrijk vanwege de bescherming van de keurtuinen, een essentieel onderdeel van het Unesco Werelderfgoed.
  - Hierboven werd al de goede afloop genoemd van enkele **handhavingsverzoeken**. Nog genoemd moet worden het besluit dat de VVAB in december 2023 ontving inzake de illegale doorbraak tussen twee monumenten op de Krom Boomssloot. De VVAB werd in het gelijk gesteld en de eigenaar moet de doorbraak ongedaan maken. Overigens heeft de VVAB over de handhaving in het algemeen gesproken met het stadsdeelbestuur. In aanvulling daarop reageerde de VVAB middels een inspraakreactie op een gemeentelijke nota over de handhaving, de beleidsnota VTH Fysieke Leefomgeving 2023. Een deel van de suggesties van de vereniging werd overgenomen.

Uit de vereniging

- Het bestuur kwam in 2023 tien keer bijeen (vergaderingen 339 t/m 348), op de gebruikelijke locatie in de bestuurskamer van het Aalsmeerder Veerhuis – een historische locatie waar in de jaren zeventig de plannen werden gesmeerd voor het redden van de binnenstad en haar monumenten. In dezelfde ruimte kwam ook de **werkgroep Waakhond** onder leiding van Jan Fraijman tweewekelijks bijeen, waarbij vaak één of meer bestuursleden aanschoven.
- Op 7 augustus overleed **Jenny Bierenbroodspot**, oud-redacteur van ons blad *Binnenstad*. De VVAB plaatste samen met enkele andere organisaties waarvoor Jenny actief was, een rouwadvertentie in *Het Parool*. Hoofdredacteur Wilfred van Leeuwen schreef een *In Memoriam*, dat werd gepubliceerd in *Binnenstad*.
- In het verslagjaar werd de **verenigingsborrel**, die tot stilstand was gekomen door de coronapandemie, weer nieuw leven ingeblazen, ditmaal in onze nieuwe thuishaven de tuinzaal van de Keizersgrachtkerk, waarmee de VVAB een goede nieuwe samenwerking opbouwde. De borrel functioneert tevens als een ledenvergadering en meerdere interessante onderwerpen kwamen ter sprake, waaronder het Unesco-Werelderfgoed (juni), kunstenaar Herman van der Heide (september) en mecenas Piet van Eeghen (november). Voor het eerst organiseerde de VVAB een kerstborrel waar kerstliederen ten gehore werden gebracht door penningmeester Maarten Mol.
- Ook de lezingen en **excursies** kwamen dit verslagjaar weer volledig op gang. De Excursiecommissie organiseerde een rondleiding over het Binnengasthuisterrein, een lezing en rondleiding over katholiek Amsterdam, lezingen over het VOC-schip Amsterdam ('Docking the Amsterdam'), de herbestemming van kerken, de Wilde Stad over biodiversiteit, wandelingen

over de Diamantgracht, begraafplaats Zorgvlied en ten slotte lezingen over 'Amsterdam en het water' en over de Indonesische invloed op de Amsterdamse School. In november begon ook weer de populaire Amsterdam cursus, gegeven door de secretaris. Dit jaar werd zowel een beginners- als vervolgcursus gegeven. De cursus levert altijd en ook deze keer nieuwe, ook jonge, leden op.

- In september heeft de VVAB weer deel genomen aan de **Open Monumentendag**, met een standje in de Cromhoutpanden op de Herengracht, waar verschillende nieuwe leden voor de vereniging werden ingeschreven.
- Op 27 oktober vond de jaarlijkse viering plaats van de verjaardag van de stad Amsterdam plaats. De VVAB hield traditiegetrouw de **Geurt Brinkgreve-lezing** op deze dag. Op een bijeenkomst in de Keizersgrachtkerk sprak architectuurhistoricus Aimée Albers over de *Post 65*-monumenten. Welke criteria worden gehanteerd voor de selectie? Is er wel genoeg aandacht voor de burgerinitiatieven in de periode na 1965, waaronder die van Geurt Brinkgreve? De conclusie luidde dat dit (vooralsnog) *niet* het geval is. De VVAB zou hiervoor moeten optreden. Feitelijk deed zij dat al door een monumentenaanvraag te doen voor Raamgracht 17 (zie hierboven). Stadsdeelbestuur Lotte Terwel was aanwezig op onze bijeenkomst en sprak met enige aardige woorden de aanwezigen toe.
- In het verslagjaar heeft de VVAB aan een groot aantal **overleggen** deelgenomen, zoals het kwartaalgesprek met het stadsdeelbestuur van Centrum, het Amsterdam Erfgoed Overleg met Monumenten & Archeologie, etc. Ook hadden we een kennismakingsgesprek met onze zusterorganisatie in Zwolle. De VVAB heeft zelfs internationale contacten. Opnieuw werd door de voorzitter een bezoek gebracht aan onze zusterorganisatie in Keulen ter bespreking van de drukteproblematiek.
- **Ledental**. De extra aandacht voor het innen van achterstallige contributie (zie financieel verslag) was de belangrijkste reden dat het ledental in het verslagjaar is afgenomen van 2.620 naar 2.554. Het aantal opzeggingen luidde 249, het aantal aanmeldingen 183, dus netto nam het ledental af met 66 leden. Andere belangrijke redenen voor opzegging zijn verhuizing of overlijden. Er zeggen nauwelijks leden op die het niet eens zijn met een standpunt of actie van de VVAB. Naar aanleiding van het voorgaande besprak het bestuur een plan voor de **ledenwerving**. Dit leidde in het verslagjaar al tot de 'Vrienden maken Vrienden'-actie. Ieders medewerking is daarbij gewenst. Als al onze leden één lid werft, hebben we meteen twee keer zoveel leden. Dat geeft de VVAB ook meer financiële armslag. In 2024 gaat het bestuur daarmee verder.

Aimée Albers spreekt in de Keizersgrachtkerk de Geurt Brinkgreve-lezing uit (foto Walther Schoonenberg)